

Česko trápí nedostatek vědkyň. L'Oréal-UNESCO Pro ženy ve vědě finančně podpořil tři expertky a ocenil jejich nelehkou práci

11.7.2024 - | PROTEXT

Cílem programu L'Oréal-UNESCO Pro ženy ve vědě je ocenit unikátní práci, kterou vědkyně perfektně odvádějí, a to i přes náročné podmínky, jimž ženy ve vědeckém prostředí čelí. V letošním 18. ročníku porota ze všech přihlášených žen vybrala trojici specialistek, které kromě odměny 200 tisíc Kč na podporu své kariéry získají i zaslouženou pozornost za vědeckou práci, kterou přispívají celé naší společnosti.

Vítězné projekty 18. ročníku L'Oréal-UNESCO Pro ženy ve vědě

Mgr. Kateřina Kopalová, Ph.D.

Mikrobioložka z katedry ekologie Přírodovědecké fakulty UK a Botanického ústavu AV ČR se zaměřuje na antarktickou oblast, kam pravidelně cestuje za studiem sladkovodních mikroskopických řas – rozsivek. Ty zde tvoří základ místních potravních sítí a díky svým specifickým vlastnostem slouží často jako vynikající bioindikátory životního prostředí. Jejich studium tak přispívá k lepšímu poznání taxonomie, ekologie, evoluce a biogeografie mikroorganismů. Díky vzorkům, kde jsou nalezeny jejich křemičité schránky, dokáže Kateřina i z mrtvých organismů popsat dobu a charakter prostředí, ve kterém žily. Při postupujícím odledňování antarktické oblasti se tak svou prací snaží odhadnout, jak by oblast mohla vypadat v budoucnu. Výsledky jejích studií se zmiňují v mnoha vědeckých publikacích a za svou činnost získala kromě mezinárodních ocenění i prestižní Bolzanovu cenu UK.

Ing. Monika Kučeráková, Ph.D.

Od roku 2011 pracuje na oddělení strukturní analýzy Fyzikálního ústavu AV ČR a za svou činnost získala ocenění Otto Wichterle Award 2022. Ve většině svých výzkumných prací se zabývá řešením struktur z monokrystalové rentgenové difrakce. Monokrystaly si můžeme představit jako malá zrníčka soli. V případě výzkumu Moniky Kučerákové se ale nejedná o sůl, nýbrž o složité materiály sestávající až z několika stovek atomů, k jejichž analýze Monika využívá atomovou difrakci. V poslední době se zaměřuje na náročnější klastrové molekuly atomů kovů, např. stříbra nebo mědi. Tyto klastry s vysokým počtem atomů reprezentují nově vznikající materiály, které s sebou nesou mnoho výzev – ať jde o poznání jejich molekulární struktury, fyzikálních vlastností nebo jejich vzájemného vztahu.

Mgr. Kateřina Sam, Ph.D.

Ekoložka a držitelka ocenění Otto Wichterle Award 2018 Kateřina Sam svým studiem zásadně přispívá k poznatkům o možných důsledcích vymizení predátorů z ekosystémů. Jejím profesním zájmem jsou multitrofické interakce mezi organismy, konkrétně vztahy mezi hmyzožravými predátory, hmyzem a rostlinami. Studuje například, jak ptáci utvářejí populace členovců, a naopak, jak společenstva členovců ovlivňují hmyzožravé predátory. Její výzkum zahrnuje rozsáhlé experimenty a simulace v různorodých prostředích, včetně tropických lesů. Svým komplexním přístupem analyzuje možný dopad vymizení hmyzožravých predátorů na ekosystémy, a to i v souvislosti s klimatickými a environmentálními změnami.

Nepoměr mužů a žen ve vědě bije do očí

„Ženy jsou ve vědeckém prostředí důležité, protože přináší jiný pohled na danou problematiku, zvládají multitasking a smíšené týmy mužů a žen bývají více efektivní,“ konstatuje jedna z laureátek L'Oréal UNESCO Pro ženy ve vědě Monika Kučeráková z Fyzikálního ústavu AV ČR. Jak dokazuje průzkum NKC – gender a věda[1], její oblast přírodních věd má z hlediska žen mezi výzkumníky druhé nejslabší zastoupení, a to pouhých 24 %, přičemž vůbec nejhůře jsou na tom technické vědy s ještě nižšími 14 procenty.

Sama Monika Kučeráková přitom přiznává, že problematiku může být zejména spojení kariéry a rodinného života. *„Je k tomu potřeba velká tolerance ze strany rodiny, ale i zaměstnavatele a kolegů. Díky podpoře vedení jsem byla schopná vrátit se do práce i při zkráceném úvazku, i tak ale upozoruju, že na vyšších vědeckých postech je poměr mužů a žen méně vyrovnaný,“* dodává expertka na analýzu složitých materiálů o stovkách atomů.

Studentky v převaze, výzkumnice v menšině

Jejímu dojmu dávají za pravdu čísla[2]: Ačkoli v rámci magisterského studia se během let 2005 až 2021 počet absolventek zvýšil o 4,8 procentního bodu, velká část těchto kvalifikovaných žen se rozhodla ve vědecké dráze nepokračovat. Ukazuje se tak smutná realita – ani přes logická očekávání o přirozeném vývoji, kdy by měl vyšší počet absolventek narovnat genderový nepoměr mezi výzkumnými pracovníky, se situace nemění a poměr žen ve výzkumu se drží okolo pouhých 28 %.

Situace není lepší ani při porovnání počtu absolventek doktorského studia a výzkumnic, které se daly na profesionální vědeckou dráhu. Například na poli technických věd se jejich poměr oslabil čtyřnásobně – množství výzkumnic je oproti doktorandkám-absolventkám o 9,2 procentního bodu nižší. Podobnou situaci najdeme i v dalších oborech. Odliv žen z oboru se koná třeba na poli lékařských a farmaceutických věd, kde v roce 2021 ženy tvořily 72 % ze všech absolventů, zatímco mezi výzkumníky se jich zařadilo pouhých 48 %.

Být skvělou vědkyní a milující matkou? S podporou partnera jde cokoli

Jak ale daná čísla interpretovat a jak si zodpovědět otázku, čím je odliv žen z vědeckého prostředí způsoben? Jak už naznačila držitelka ocenění L'Oréal UNESCO Pro ženy ve vědě Monika Kučeráková, velkou roli hraje mateřství a vše, co se s ním pojí – včetně stereotypů, že o děti se může správně postarat pouze žena, či přesvědčení, že lze být pouze buď skvělou mámou, nebo výbornou vědkyní. Ani jedno přitom nemusí být pravda.

Zářným příkladem budiž další z oceněných, Mgr. Kateřina Kopalová, Ph.D., která se svých badatelských pobyků na Antarktidě nemusela vzdát ani přes roli matky dvou dětí. Jak přiznala pro web Ukforum.cz[3], dva měsíce výzkumu na opačné straně polokoule si mohla dovolit díky podpoře rodiny, zejména svého manžela.

Právě podpora partnera patří podle žen ve vědě k těm nejdůležitějším faktorům, které spoluurčují, jestli ve vědní dráze pokračovat. Jakmile vědkyně cítí ve svém partnerovi oporu a není nucena držet se pouze pečovatelské role matky, netrpí nízkým sebevědomím ani pocity viny, pro které se už v zahraničí vžil anglický termín „maternal guilt“.

Nedostatek žen ve vědě ochuzuje celou společnost

Velkou systémovou pomocí jsou pak samozřejmě školky a zařízení pro malé děti, které svým pracovnícím již nabízí např. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. A jak jinak – samostatnou kapitolu tvoří otázka financí.

Finanční zázemí přináší větší profesní svobodu, a proto jsou pro vědkyně zásadní granty, díky kterým mohou např. snáze vycestovat na nezbytnou zahraniční stáž.

K finanční pomoci určené ženám-vědkyním patří právě i program L'Oréal UNESCO Pro ženy ve vědě, který v Česku rozděluje mezi talentované vědkyně vysoké částky již po osmnácté. A jak přiznává oceněná ekoložka Kateřina Sam, která své experimenty provádí na různých místech světa, část finanční odměny, které se jí díky programu dostalo, využije právě na pokrytí cestovních nákladů se svými dvěma dětmi na semináře a odborné konference, které její kariéru posouvají dál.

„Odliv kvalifikovaných žen z vědeckého prostředí znamená ztrátu pro celou společnost. Proto jsme hrdí na to, že můžeme podpořit výjimečné ženské osobnosti, které se rozhodnou svůj život a znalosti věnovat výzkumu. Přispívají tak nejen svému úzce specializovanému oboru, ale svým poznáním v konečném důsledku spoluvytváří pokrok, ze kterého čerpá celá naše lidská společnost,“ uzavírá Petr Štěpánek, PhD. ze společnosti L'Oréal v České republice.

O projektu L'Oréal-UNESCO Pro ženy ve vědě

Nadace L'Oréal podporuje ženy po celém světě, dává jim možnost utvářet svou budoucnost a měnit společnost k lepšímu. Zaměřuje se na tři hlavní oblasti: vědecký výzkum, inkluzivní krásu a opatření v oblasti klimatu.

Talentový program L'Oréal-UNESCO Pro ženy ve vědě byl založen v Paříži v roce 1998 za účelem podpory žen – vědkyň. Program si klade za cíl oceňovat úspěchy již etablovaných vědkyň a vliv jejich odborné činnosti na současnou společnost, ale rovněž poskytovat podporu mladým vědkyním na počátku kariéry. Od svého vzniku se postupně rozšířil do mnoha států světa a vyznamenal více než 4 400 žen ze 140 zemí.

L'Oréal-UNESCO Pro ženy ve vědě v České republice

V České republice byl projekt realizován poprvé v roce 2006 a každoročně oceňuje nadějně vědkyně, vybrané odbornou porotou. Soutěž je zároveň podpořena spoluprací s Akademií věd České republiky. Od zahájení projektu v České republice získalo toto ocenění již 50 talentovaných žen – vědkyň, jež si mezi sebou rozdělily částku ve výši 11 milionů korun českých.

V České republice byl projekt realizován poprvé v roce 2006 a každoročně oceňuje nadějně vědkyně, vybrané odbornou porotou. Soutěž je zároveň podpořena spoluprací s Akademií věd České republiky. Od zahájení projektu v České republice získalo toto ocenění již 50 talentovaných žen – vědkyň, jež si mezi sebou rozdělily částku ve výši 11 milionů korun českých.

[1] NKC – gender a věda : Postavení žen v české vědě. Monitorovací zpráva za rok 2021. Dostupné zde: <https://genderaveda.cz/wp-content/uploads/2024/03/Postaveni-zen-v-ceske-vede-2021.pdf>

[2] Tamtéž

[3] <https://www.ukforum.cz/rubriky/veda/9039-zivot-kateriny-kopalove-se-odehrava-mezi-rodinou-a-rasami>

<https://www.ceskenoviny.cz/tiskove/zpravy/cesko-trapi-nedostatek-vedkyn-loreal-unesco-pro-zeny-ve-vede-financne-podporil-tri-expertky-a-ocenil-jejich-nelehkou-praci/2542303>